

Duhovnost na društvenoj mreži

Na Fejsbuk profilima pojedinih sveštenika moguće je pronaći sadržaje kojima se ne bi ponosili ni obični građani. Pojedini sveštenici iznose političke stavove, koriste “slobodnu terminologiju”, “lajkuju” grupe poput “Ko tebe grudvom, ti njega ledenicom”, “Pet najjačih psovki” ili “Svi mi koji silujemo profil one osobe na koju se ložimo”. Stoga se kao ključno više ne nameće samo pitanje *da li*, već *na koji način* bi društvene mreže trebalo da se koriste od strane sveštenih lica

“Ni u SNU nisam sanjao da bih mogao da radim to što sad radim. Da na ovaj način kontaktiram sa ljudima širom sveta”, napisao je 2009. godine u svojoj knjizi *Duhovni razgovori vođeni preko Skajpa* iguman manastira Lepavina arhimandrit Gavriilo, monah za koga kažu da ima najviše duhovne dece. A razlog je jednostavan – svakodnevno putem Skajpa i Fejsbuka otac Gavriilo komunicira sa vernicima širom sveta, pruža im savete, podršku, pomoć. Iako se, kako kaže, na početku plašio da mu ta “kutija ne remeti molitveni poredak”, danas verovatno najuspešnije na ovim prostorima sprovodi crkvenu misiju u virtuelnom svetu, misionarski rad putem interneta. Uostalom, zar današnji monasi treba da idu peške do Svete gore da bi bili duhovniji? Tehnologija napreduje, vremena se menjaju. Ali, da li je sve baš tako? Sigurno je samo da je crkvenih velikodostojnika na društvenim mrežama sve više, da su im aktivnosti značajno različite i da je u tom virtuelnom prostoru granica između duhovnog i svetovnog svetanja, ako uopšte postoji. Da li bi, ako ih već koriste, crkveni velikodostojnici društvene mreže trebalo da koriste samo za misionarski rad, za duhovne razgovore, obaveštavanje parohijana o crkvenim aktivnostima i pozivanjem na iste, ili bi u tim aktivnostima mogli da budu “slobodni” kao i svi drugi? Kako njihova aktivnost u virtuelnom prostoru utiče na ugled Crkve i šta se dešava kada se svakom prepusti da samostalno odlučuje o tome na koji način će koristiti svoju slobodu? Ako bismo jednom rečenicom opisali ono što se u praksi dešava, opet bi poslušio citat oca Gavriila: “Danas mnogo ima učenih, ali ne naučenih, i ne znaju koju stvar za šta i kako koristiti.” Jednostavno rečeno, na Fejsbuk profilima pojedinih sveštenika Srpske pravoslavne crkve danas je moguće pronaći sadržaje kojima se ne bi ponosili ni obični građani. Zbog toga je sasvim opravdano pitanje da li je ovakvo ponašanje u skladu sa pravoslavnim

učanjem i hrišćanskim moralom. Tako pojedini sveštenici iznose političke stavove, koriste “slobodnu terminologiju”, protive se promenama u Libiji, “lajkuju” grupe poput “Ko tebe grudvom, ti njega ledenicom”, “Pet najjačih psovki” ili “Svi mi koji silujemo profil one osobe na koju se ložimo”. Stoga se kao ključno više ne nameće samo pitanje *da li*, već *na koji način* bi društvene mreže trebalo da se koriste od strane sveštenih lica?

naglašene virtuelnosti, već da pre svega poziva ljude na kontakt u okviru liturgijske zajednice kojoj pripadaju. Ne bi smeo ni da koristi uobičajenu ikonografiju i ‘sleng’ sajber zone, jer to devalvira njegov čin”, kaže za “Vreme” prezviter Subotić. Poseban problem predstavlja i svojevrsna virtuelizacija crkvenog doživljaja i odnos prema crkvi od strane pripadnika verske zajednice. “Koncept naglašene virtuelnosti doводи do toga da učesnici društvenih mreža ne

► “Fejsbuk kao mreža je samo medij, a na nama, sveštenim i crkvenim licima, je odgovornost da, ako ga koristimo, vladamo tim medijem, a ne da on vlada nama. Tu sve i zavisi od toga u koju ga svrhu koristimo: za crkvenu misiju ili za ličnu promociju. Zato mislim da tu mora postojati granica. Granica je u tome da stavovi i poruke budu potpuno u skladu sa pravoslavnim učenjem i sa hrišćanskim moralom”

– arhimandrit Gavriilo

ZA I PROTIV: Iako nije protiv upotrebe interneta u crkvene svrhe i ima svoj sajt na adresi covekitechologija.com, upravnik Centra za proučavanje i upotrebu savremenih tehnologija Arhiepiskopije beogradsko-karlovačke, prezviter Oliver Subotić, kritički se odnosi prema upotrebi društvenih mreža. “Ne podržavam upotrebu društvenih mreža za misiju Crkve. Osnovni problem kod njih je izražena kultura virtuelnih identiteta i virtuelnosti uopšte. Ono svešteno lice koje zarad misije odluči da uđe u prostor društvenih mreža treba dobro da promisli i o načinu svog prisustva na njima. Sveštenik ne bi smeo da se prosto uklopi u ambijent

teže samo ka potiskivanju fizičkog kontakta, već i ka formiranju jednog novog etosa i sfere komunikacije u kojoj pronalaze svoj identitet. Najveći paradoks je kad se u okviru određene ‘hrišćanske’ grupe na društvenoj mreži stvori jača kohezija nego u okviru žive liturgijske zajednice kojoj pripadaju. Moguće je da će jedan broj ljudi preko društvenih mreža zaista doći do prvog kontakta sa Crkvom, a posle nastaviti život u njoj na autentičan način, ali se bojim da je daleko veći broj onih koji će želeti i dalje da sa crkvenim pastirima imaju primarno virtuelnu vrstu kontakta, a to je već problem svoje vrste”, objašnjava prezviter Subotić.

Među prvim sveštenim licima na ovim prostorima koji su putem interneta zakoračili u živote svojih vernika bio je iguman manastira Lepavina, arhimandrit Gavriilo. Prvi misio-narski kontakt u virtuelnom svetu ostvario je još 2007. godine putem programa Skajp i od tada broj njegovih sagovornika konstantno raste. Razgovori obično traju 15 minuta ili nešto duže, ali ako proceni da postoji potreba potraju i do dva sata. Kaže da je Bog dao mudrost čoveku da osmisli i ovu vrstu savremene tehnologije, da se njom služi za duhovno misio-narenje, za spasenje duše i širenje reči Božje. “Smatram da bi društvene mreže trebalo koristiti u crkvenoj misiji. S ulaskom interneta u živote pojedinaca i društva u celini otvorilo se jedno nepregledno prostranstvo, u kojem

sveštenim i crkvenim licima, je odgovornost da, ako ga koristimo, vladamo tim medijem, a ne da on vlada nama. Tu sve i zavisi od toga u koju ga svrhu koristimo: za crkvenu misiju ili za ličnu promociju. Zato mislim da tu mora postojati granica. Granica je u tome da stavovi i poruke budu potpuno u skladu sa pravoslavnim učenjem i sa hrišćanskim moralom, da se drže prihvaćenih stavova Crkve, da komunikacija sa sagovornikom bude primerna, sa svakim uvažavanjem, da se komunikacija ne pretvori u najobičnije ćaskanje i povlađivanje duhu vremena. Mislim da treba pronaći ravnotežu između činjenice da se radi o delovanju sveštenog lica u javnom, iako virtuelnom prostoru, i da zbog toga mora biti sa blagoslovom i nekom vrstom nadzora nadležnog vladi-

to znači da procenjuju da im on pomaže u pastirskoj delatnosti. Od toga sigurno imaju koristi jer ga inače ne bi koristili. U istoj meri u kojoj Fejsbuk ulazi u svakodnevni život prihvata se i kada njime koriste sveštenici. To može da podigne ugled sveštenika, naročito među mladom populacijom jer su oni najčešći korisnici, međutim, jasno je i da crkvena lica koja koriste Fejsbuk to moraju da čine u skladu sa potrebama profesije koju obavljaju. Ako bi društvene mreže koristili u privatne svrhe, a zna se da su sveštenici, svako ponašanje koje ne bi bilo u skladu sa crkvenim shvatanjima sigurno bi moglo da naruši ugled Crkve”, naglašava Jevtić.

Urednik portala “Putevi duhovnosti” Nemanja Milinović ne protivi se upotrebi društvenih mreža od strane sveštenih lica, ali ističe da oni moraju biti svesni odgovornosti prema pozivu koji obavljaju, naročito ako se zna da poslednjih godina konstantno opada poverenje građana u ovu instituciju. “Neprimereno ponašanje sveštenih lica, ponašanje koje je suprotno hrišćanskim vrednostima ili društveno prihvatljivim normama tradicionalnog tipa, stvara negativnu percepciju o Crkvi u očima građana i vernika. Vernici posmatraju crkvene lidere kao ljude koji bi svojim životom trebalo da pokažu kako živeti po Jevanđelju. Zbog toga nastupa razočaranje i ogorčenje kod naroda ukoliko sam sveštenik krši određene norme, pa čak i na društvenim mrežama. CESID-ova istraživanja pokazuju da je poverenje u SPC palo za oko sedam odsto od 2008. do 2009. godine. Međutim, poverenje u Crkvu nastavilo je da pada krajem 2010. skoro do izjednačenja sa poverenjem u

crkvena reč mora da bude prisutna. Na društvene mreže gledam kao na tehnička sredstva koja omogućuju da se nadaleko čuju ta crkvena reč i crkveni poziv. Kada je reč o Skajpu i Fejsbuku, te mreže omogućavaju neposrednu komunikaciju, pa su, iz mog duhovničkog ugla gledanja, pogodna sredstva – Skajp za duhovnu pouku ili savet kroz razgovor, a Fejsbuk za versko vaspitanje i poučavanje, kao na nekoj tribini”, kaže za “Vreme” otac Gavriilo. Međutim, on upozorava i da bi trebalo da postoji izvestan crkveni nadzor nad aktivnostima sveštenih lica na društvenim mrežama. “Fejsbuk kao mreža je samo medij, a na nama,

ke, i činjenice da smo u Crkvi slobodne ličnosti koje su svesne svoje odgovornosti pred Bogom i savešću”, zaključuje otac Gavriilo.

NAVIKAVANJE NA NOVO: Inače, naša zemlja je prva u regionu po broju korisnika najpopularnije društvene mreže – Fejsbuka. Otvoreno je više od 2.700.000 naloga, a mladi su najčešći korisnici, tako da je potencijal ove društvene mreže izuzetan. Ovu činjenicu ističe i profesor na predmetu Politikologija religije na Fakultetu političkih nauka Miroljub Jevtić, koji ukazuje da je prisustvo Crkve na društvenim mrežama efikasan način da se dopre upravo do mladih ljudi. “Ako sveštenici koriste Fejsbuk,

Vojsku Srbije. Setimo se da je u to vreme bila aktuelna afera oko episkopa raško-prizrenskog Artemija. Ovakva situacija predstavlja empirijski dokaz da ponašanje crkvenih lica utiče na percepciju koju će građani i vernici imati o Crkvi, te bi i njihove aktivnosti na društvenim mrežama morale da budu u skladu sa načelima hrišćanskog učenja”, kaže Nemanja Milinović.

Psiholog Žarko Trebješanin smatra da će u narednom periodu aktivnosti sveštenika na Fejsbuku imati sve veći uticaj na ugled i poverenje građana u Crkvu, ali naglašava da ne treba postavljati pitanje da li bi društvene mreže trebalo koristiti u crkvene svrhe. “Ljudi su uvek ▶

“Sajber Sava”

Arhimandrit Sava Janjić bio je prvi velikodostojnik SPC-a koji se proslavio upotrebom interneta. Krajem devedesetih, kada su Visoki Dečani bili u izolaciji usled opsade OVK, otac Sava bio je jedini koji je održavao veze sa svetom preko interneta, jedini koji je uspevao da probije jaku medijsku blokadu i srpsku, ali i međunarodnu javnost upozna sa teškom borbom za očuvanje srpskih svetinja i srpskog naroda na Kosovu. Godinama su informacije koje je putem mreže slao otac Sava bile glavni izvor informisanja o događajima na Kosovu i Metohiji, tako da je još devedesetih u srpskoj javnosti postao poznat kao “sajber Sava”.

Foto: Reuters

malo nepoverljivi kada su u pitanju neke novine, pogotovu kada ih prihvataju crkvena lica i crkva uopšte, koja je po svojoj prirodi jedna konzervativna ustanova. Kao što je u početku bio šok da sveštenici razgovaraju mobilnim telefonom, da se pojavljuju na televiziji ili se voze u dobrim kolima, pa se ljudi vremenom naviknu na to, verujem da je tako i sa društvenim mrežama i da je samo pitanje vremena kada će i to postati sasvim

normalno. Takve novine uvek izazivaju interesovanje, malo neverice, malo šoka, dok se ljudi ne naviknu na to da se i sveštenici služe svim novim tehnologijama koje su danas neophodne. Pitanje je da li će se na društvenim mrežama pojavljivati u izdanju koje je primereno, ali sveštenik i u crkvi ili na nekom drugom javnom mestu može da se ponaša nedolično. Mislim da ne bi smelo da se postavlja pitanje opravdanosti

upotrebe društvenih mreža zbog toga što neki znaju da ih zloupotrebe ili da se neprimereno ponašaju”, smatra Trebješanin.

Crkvena lica na Fejsbuku nisu srpsko otkriće, jer fejsbuk-maniji ne odolevaju ni crkveni velikodostojnici širom sveta. Tako je i poglavar Rimokatoličke crkve papa Benedikt XVI dao blagoslov za aktivnosti društvenog umrežavanja, pohvalivši mogućnost koju društvene mreže pružaju, ali je istovremeno upozorio da virtuelna prijateljstva ne mogu biti zamena za realan ljudski kontakt. U svakom slučaju, vrlo uverljivo zvuče argumenti onih koji se zalažu za širenje duhovnosti na društvenim mrežama. Ništa manje nisu uverljivi ni oni koji sumnjičavo gledaju na sve to. Čini se, međutim, da svi oni imaju nešto zajedničko, nešto što bi svi prihvatili kao načelo upotrebe Fejsbuka, ako se već koristi. A sve zapravo staje u samo jednu rečenicu jereja Vladimira Zamahajeva, koji kaže da je spreman da sve što tamo napiše bude objavljeno na naslovnoj strani bilo kojih novina. Nevolja je, međutim, u tome što postoje i oni koji bi verovatno radije ugasili svoju stranicu nego pristali na isto.

Marko Nedeljković

INTERNET ZA PONETI

Veza koja vas nikad neće napustiti!

- Nosite ga svuda sa sobom i bićete uvek online,
- nema merenja protoka – Flat paketi,
- brzina do 1 Mbps,
- nema dodatnih troškova,
- instalira se za dva minuta!

Mesečna pretplata - 1.770 dinara
Uspostava usluge - 1.770 dinara

Sve cene su izražene sa PDV-om.

Prodaja:

Beograd: **011 4100 200**
Novi Sad: **021 3100 200**
Niš: **018 3100 200**
Pančevo: **013 351 550**

Uz kupovinu Internet za poneti paketa do 1. juna, novi korisnici na poklon dobijaju .INRS domen na godinu dana.
Usluga dostupna na teritoriji pokrivenosti.
www.oriontelekom.rs

Stvarno bez ograničenja!
– Flat paketi!

Godinu dana
NEOGRANIČENO
11.800 dinara

ORION
telekom
Ozbiljna veza